

<https://doi.org/10.70265/BSCM4111>

ХИБРИДНИТЕ ОПЕРАЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ НА СЪВРЕМЕННАТА СТРАТЕГИЧЕСКА КОНФРОНТАЦИЯ

Ралица Борисова

HYBRID OPERATIONS AS AN INSTRUMENT OF CONTEMPORARY STRATEGIC CONFRONTATION

Ralitsa Borisova

Резюме: Статията изследва хибридните операции като ключов инструмент в контекста на съвременната стратегическа конфронтация и тяхното влияние върху средата на сигурност. Представени са теоретични и функционални аспекти на хибридните действия, понятийното разграничение между хибридна война, хибридна заплаха и хибридна операция, както и класификация на хибридните операции според използваните средства и домейни на въздействие.

Ключови думи: хибридна война, хибридни операции, сигурност, сива зона, правна асиметрия

Summary: The article explores hybrid operations as a key instrument in the context of contemporary strategic confrontation and their impact on the security environment. It presents the theoretical and functional aspects of hybrid actions, the conceptual distinction between hybrid war, hybrid threat, and hybrid operation, as well as a classification of hybrid operations based on applied means and domains of influence.

Keywords: Hybrid Warfare, Hybrid Operations, Security, Grey Zone, Lawfare

УВОД

През последните десетилетия международната система навлезе в етап на дълбоки трансформации, при които традиционните представи за сигурност, сила и война претърпяват съществени промени. На този фон, хибридните операции се формираха като водеща тенденция в областта на международните отношения, актуална заплаха за националната сигурност и иновация във военното дело. В ядрото си това е и същността на появилото се в нашето съвремие понятие

„хибридна война“ (ХВ). То все по-често навлиза в обществения и медийния език, присъства в официални държавни и съюзни стратегии и е определящо за поведението на множество субекти на международната арена. ХВ има характеристики на „латентен конфликт, със сложна вътрешна структура, която се влива във формата на интегрирана военнополитическа, икономическа и информационно-психологическа конфронтация, без определен статут“ (Иванов, 2020). В съвременния политически дискурс се наблюдава тенденция разнородни неконвенционални сблъсъци да бъдат свободно дефинирани като „война“. Тази войнствена реторика трайно се е настанила в езика, описващ всякакви форми на властово противопоставяне и силово взаимодействие (Блек, 2013).

Преходът от класическите междудържавни конфликти към комплексни, многопластови и често латентни форми на противоборство оформя новата парадигма на стратегическата конфронтация. Прилагането на сила в международен план е преди всичко способност да се повлияе върху друга държава в желаното от политическия субект направление. Автори като Вася Василев и Мариан Нинов потвърждават схващането, че едно ефективно средство на въздействие над „противника“ е хибридният подход. „Подход, който постига същия военнополитически ефект както класическия, но при много по-ниско (в някои случаи почти нулево) използване на военна (въоръжена) сила“ (Василев & Нинов, 2020).

Конфликтите през последните две десетилетия очертават нарастващата тенденция хибридните операции (ХО) да се утвърждават като предпочитан инструмент за постигане на политически и стратегически цели. В този смисъл е и **актуалността** на темата, която се предопределя от факта, че хибридните операции се превърнаха в една от водещите признати заплахи за националната и колективната сигурност на държавите-членки на НАТО и Европейския съюз (ЕС). **Обект** на настоящото изследване е трансформацията на съвременната стратегическа конфронтация и средата за сигурност, в която действията в „сивата зона“ се утвърждават като ключов инструмент за влияние. **Предмет** на проучването са теоретичните и функционални аспекти на ХО, като се прави опит за изясняване на тяхната същност, видово разнообразие и понятийно разграничение от хибридната война и заплаха.

Изследването си поставя следните основни **задачи**:

- да се изясни същността на понятието „хибридна операция“;
- да се идентифицират основните характеристики, чрез които хибридните операции се различават от конвенционалните форми на въоръжено противоборство;

- да се представят видовете хибридни операции според тяхната интензивност.

1. ТЕРМИНОЛОГИЧЕН ОБЗОР И РАНГИРАНЕ

В политическото говорене на Запад присъстват понятия като хибридна война, хибридна операция, хибридни действия, хибридна кампания, хибридна заплаха и редица други съществителни имена, прикрепени към характеристиката на прилагателното „хибридно“. Важно е да се отбележи, че хибридният компонент липсва като понятие в политическия и военния дискурс на Близкия и Далечния Изток, като нито Русия, нито Китай използват ХВ като доктринално словосъчетание. Китайски анализатори го заменят с употребата на „неограничена война“, руските използват „нелинейна война“, „мека сила“ и „война от ново поколение“, а американските към ХВ добавят и концепциите за „конфликти в сивата зона“, „асиметрична война“, „операции за влияние“ и „нередовна война“. Изобилието от подобна терминология отразява трудностите, които стратегите и учените продължават да срещат при категоризирането на сложните конфликти на ХХІ век. Всички те, по един или друг начин, описват спецификата на трансформацията на съвременната политическа конкуренция и конфронтация. Хибридните операции могат да се определят и като функция на международните отношения, особено в динамиката между велики сили и т.нар. малки държави (Пантев, 2014) и стремежът към формиране на сфери на влияние. Могат да бъдат реализирани и между партньорски държави, като в този контекст те често се възприемат като приемливи форми и механизми на сътрудничество и взаимодействие. При ясно дефинирани стратегически опоненти обаче същите действия придобиват негативна конотация и се възприемат като целенасочена деструктивна хибридна операция.

За целите на изследването е необходимо да се изгради ясна теоретична рамка, която да позволи диференциране на понятията **хибридна война**, **хибридна операция** и **хибридна заплаха (ХЗ)**. Международната общност все още не разполага с единна дефиниция за ХВ и ХЗ, както и за ХО, което налага формулирането на работни дефиниции за целите на анализа.

Хибридна война

Войната по своята същност представлява най-мощната и организирана форма на конфликт (Република България, 2017). Според Карл фон Клаузевиц войната е продължение на политиката с други средства, което подчертава континуума между политическата и военната сфера. В този контекст хибридната война се интерпретира като форма на конфликт, в която агресорът използва както конвенционални, така и неконвенционални средства в уникален

културен и социален контекст с цел постигане на специфични ефекти върху противника.

Пламен Богданов (2020) включва ХВ като част от подвидовете войни в своята класификация. Авторът възприема като най-релевантна заложената дефиниция в Националната стратегия за киберсигурност „Киберустойчива България 2020“, според която ХВ се определя като „конфликт, обединяващ конвенционални и неконвенционални действия, кибератаки, психологическо и икономическо въздействие, кампании за дезинформация, инфилтрация на информационната среда, създаване на паника, финансиране на политически субекти с цел промяна на външнополитическата линия на противника и други действия за постигане на политически и стратегически цели“. Основната характеристика на ХВ е флуидността на средствата и изместеният център на тежестта върху целевата популация, което отличава ХВ от класическата конвенционална война (Thiele, 2018).

Хибридна операция

В речниците на НАТО (North Atlantic Treaty Organization, 2021, p. 95) понятието „операция“ се дефинира като „поредица от координирани действия с определена цел“. В речник на българския език (БАН) „операция“ е определена като „поредица от последователни действия при изпълнението на някаква задача, обединени от обща цел и насоченост към определен обект, като определенията варират според областите на приложение (медицина, икономика и др.). Във военната област е дефинирано като „съвкупност от съгласувани едновременно или последователни военни действия, осъществявани от обединени войскове части за постигане на определена цел, като част от единен тактическо-оперативен план (Георгиев, Цокова & Георгиев, 2002, с. 382). Тя е най-общата форма на използване на въоръжените сили, представляваща отделно действие или съвкупност от съгласувани по цел, място и време действия, предназначени за постигане на общ ефект и желано крайно състояние. Под операции можем да разбираме силата, с която държави налагат своята воля и интереси. Този подход, според принципите на Джоузеф Най (2013), изисква прецизна координация между инвестираните ресурси и постижимия финален резултат, налагайки яснота относно стратегическите цели, наличния инструментариум и методологията за прилагане. Хибридната операция (ХО) разширява този класически смисъл, като представлява стратегическа интеграция на широк спектър от инструменти, които целенасочено се синхронизират в множество домейни на целевия обект.

В интерес на изследването, се предлага следната авторска работна дефиниция: **ХО е действие или комплекс от действия, комбиниращи различни изпълнители и средства, които се редуват**

или съвпадат в различна степен и интензитет в един или повече домейни, с цел постигане на специфични ефекти върху таргетирувания обект.

Хибридна заплаха

Терминът „заплаха“ се дефинира като вероятност или опасност от настъпване на нежелано събитие (Симпличев, 2023). Според Д. Йончев това е „състояние на средата, предхождащо загубата на контрол и появата на криза“ (Йончев, 2014). Съществува обаче и друго виждане, че заплахата има „различна степен на интензивност и когато тя нарасне достатъчно, се превръща в опасност, която непосредствено предшества настъпването на нежеланото събитие („загубата на контрол”)“ (Атанасов, 1999, с. 10). Любомир Монов от Института за перспективни изследвания за отбраната изказва тезата, че хибридната заплаха представлява „динамична комбинация от състояния и действия, чиято цел е създаването на доминиращ авторитет“ (Монов, 2018). Хибридната заплаха е явление, произтичащо от сближаване и взаимосвързаност на различни елементи, които заедно образуват посложна и многоизмерна заплаха (Pawlak, 2015). Трябва да се отбележи, че хибридните заплахи са знак за непосредствена опасност от нанасяне на щети на държава или коалиция от държави (Тулеев, 2018). Хибридните заплахи нямат нито физически, нито правни, икономически или информационни граници (Monow & Karev, 2018), те са индикатор за нещо предстоящо, за което трябва да бъде създаден институционален капацитет за противодействие.

Обобщавайки изложените дефиниции можем да рангираме понятиенията по следния начин:

Хибридна война – е цялостната стратегическа рамка или най-високото ниво в йерархията, което обединява всички методи и тактики в единен, дългосрочен план за постигане на определени политически цели спрямо опонента. Тя представлява форматът на **конфликт**, който интегрира всички налични инструменти (военни и невоенни) за стратегическо въздействие.

Хибридни заплахи – състояние на рискова среда, създадена или инспирирана от различни действия (включително хибридни операции), която поражда усещане за несигурност и нестабилност. ХЗ е предвестник на хибридната война, като показва, че в дадената среда на сигурност съществуват индикатори за потенциални хибридни действия. В този смисъл хибридната заплаха е първоначалното състояние на напрежение и несигурност, но не включва преки действия – тя само сигнализира за евентуалното им наличие.

Хибридни операции – конкретните, активни действия и тактики, които се извършват в рамките на ХВ и използват уязвимостите на създадената ХЗ. Като изпълнителни инструменти, ХО са пряката

реализация на стратегическите цели на ХВ, проявявайки се на тактическо, оперативно и стратегическо ниво.

ХО като избор на понятие няма претенцията да е непременно най-подходящото наименование на текущите процеси на конкуренция и конфронтация в глобален аспект, но предполага по-голямо удобство и яснота предвид по-слабата му употреба за сметка на ХВ и ХЗ. Използваме този обобщаващ термин хибридни операции, за да обхванем редица предприети действия, за да се получи по-добра представа за динамиката на съвременната държавна конкуренция, както и резултатът от тях.

2. РЕЛЕВАНТНОСТ НА ХИБРИДНИТЕ ОПЕРАЦИИ В СТРАТЕГИЧЕСКОТО МИСЛЕНЕ НА СЪЮЗНО И НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ

През последното десетилетие НАТО, ЕС и редица национални държави развиха концептуални и оперативни рамки за противодействие на хибридните заплахи (North Atlantic Treaty Organization, 2022; Council of the European Union, 2022). Това показва осъзнаването, че стратегическата среда вече не се определя единствено от военната мощ, а от способността за комбинирано използване на инструменти на влияние в сивата зона между конфликта и мира. Стратегическата концепция на НАТО от 2022 г. и последващото Комюнике от срещата на високо равнище във Вилнюс 2023 г. признават, че хибридната война е най-вероятният тип конфликт, с който страните-членки ще се сблъскат в бъдеще. В отговор на ХО, НАТО одобри нова цялостна стратегия, основана на три ключови елемента: подготовка, възпиране и отбрана. Стратегията изрично предвижда, че хибридни атаки могат да предизвикат задействане на чл. 5 от Вашингтонския договор за колективна отбрана. Това повишава тактическото възприемане на ХО до нивото на стратегически заплахи, равностойни на въоръжено нападение.

Стратегическият компас за сигурност и отбрана (Council of the European Union, 2022) директно адресира ХО в полето на хибридните стратегии, като ги обвързва с нарастващата геополитическа конфронтация. Документът засилва сътрудничеството с НАТО в тази област, което подчертава общия трансатлантически фокус върху хибридните заплахи.

Актуализацията на АJP-3 (North Atlantic Treaty Organization, 2025) е директно повлияна от хибридните предизвикателства, като ключово допълнение е въвеждането на Multi-Domain Operations (MDO, многодомейнови операции). Тъй като ХО атакуват командните системи и използват некинетични инструменти за постигане на ефекти, които са съпоставими с военните, АJP-3 трябва да осигури оперативната рамка

за синхронизиране на военните действия с невоенните противодействия (т.нар. Joint, Interagency, Multinational, and Public approach). Допълнително, актуализацията на AJP-3 включва оперативни съображения като human security (човешка сигурност – концепция, която поставя защитата на индивида в центъра на сигурността, а не само защитата на държавата) и cross-cutting topics (теми, които не попадат в една единствена функционална област, но са от значение за планирането и провеждането на всички операции). Този разширен подход признава, че ХО изместват центъра на тежестта към целевата популация и използват правна асиметрия (lawfare), което налага НАТО да предприема съгласувани холистични действия между военните, междуведомствените (interagency) и публичните структури.

В национален контекст, „Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България“ (Република България, 2018) дефинира хибридните заплахи като „координирани действия, целящи дестабилизация на институциите чрез комбиниране на различни инструменти на натиск“. „Доктрината на въоръжените сили на Република България“ (Министерство на отбраната, 2017) признава хибридните действия като част от съвременните операции под прага на войната. В Националната отбранителна стратегия (Република България, 2025) хибридните действия не са формално дефинирани, но се характеризират като заплаха, която налага всеобхватен подход и изисква укрепване на способностите и повишаване на устойчивостта както на военния, така и на невоенния компоненти на отбраната на Република България.

Доктриналният анализ показва, че въпреки споделената визия между НАТО и България за интегрирано противодействие, все още съществува концептуален и методологичен дефицит, няма унифицирана дефиниция и цялостен модел за идентифициране, реализиране и неутрализиране на хибридните операции. Липсата на единна рамка насочва вниманието към необходимостта от позадълбочен анализ на сигурността като функционална система, в която взаимодействието между субекта и външните въздействия определя степента на стабилност и устойчивост.

3. ПРОСТРАНСТВОТО НА КОНКУРЕНЦИЯТА: „СИВАТА ЗОНА“ И ПРАВНАТА АСИМЕТРИЯ

Според Франк Хофман пространството между войната и мира не е празно (Hoffman, 2018), а пейзаж, изпълнен с интензивна политическа, икономическа, информационна и военна конкуренция, която е по-пламенна по природа от нормалната стабилна дипломатия, но все пак е под прага на конвенционалната война (Hoffman, 2018). Пространството за реализация се нарича „сива зона“, „в която се

пресичат интересите на различни суверенитети, тя е по-скоро абстрактна, от колкото физикогеографска територия“ (Нинов, 2018). В нея се създават специфични условия за подпомагане провеждането на хибридни операции с цел постигане на желаното крайно състояние на агресора. Според доклад на корпорация „Ранд“ (Cohen et al., 2020) единият от четирите изброени архетипове на бъдещите конфликти е именно този в „сивата зона“. Битките в нея изобщо не включват кинетична сила, като всъщност те разчитат на информационна война, икономическа принуда или кибер инструменти за постигане на национални цели, без да се провокира конвенционална война. Когато има конкуренция се възприема, че тя традиционно ще се случва именно в „сивата зона“. В доклада се посочва, че към 2030 г. можем да очакваме конфликтите в „сивата зона“ да се увеличат, тъй като използваните инструменти вече са доказали, че са сравнително евтини и успешни, което не дава основания за противниците да спрат да ги използват. Освен това повишената взаимосвързаност и напредък в технологиите продължават да увеличават обхвата, ефективността и потенциала на ХО за постигане на желани ефекти (Balcaen, Du Bois, & Buts, 2021).

Основната характеристика на това пространство и действията в него е наличието на **правна асиметрия**. Това е следствие от факта, че липсва „легална“ форма на ХВ, което принуждава държавите да се колебаят по отношение на начина, по който реагират в съответствие с международното право и невъзможността да се позоват на международните правни норми за използване на сила. ХВ има неофициален, камуфлажен характер, което означава, че поради своята правна и структурна неоформеност не може да бъде завършена чрез сключване на мирен договор. Хибридните операции, не само извършват съществени нарушения на международното право, но и създават несигурност и неяснота, с цел да прикрият първоизточника на действията. В резултат на заобикалянето на законовите граници и правила, държавата, която провежда ХО, може дори да използва въоръжена сила срещу противника си, без това да ѝ се приписва (нарушавайки забраната за употреба на сила), докато опонентът се затруднява да реагира чрез използване на насилие за собствена защита, в смисъла на забраната, регламентирана в чл. 2, ал. 4 от Устава на ООН и да отговаря на условията на чл. 51 от същия документ.

Своеобразното „въоръжаване“ на закона (lawfare) дава необходимото правно покритие на държавата-агресор за постигане на нейните стратегически и политически цели, докато често той се използва и като допълнение към нейните операции (Zhelezov, 2025). Следователно страната „агресор“ се ползва от предимствата на легитимността на действията си, които се подкрепят от мощни финансово-промишлени корпорации в реалния свят, карайки

международната общност да бездейства. В същото време „отбраняващата се” държава е изправена пред дилемата да извърши едностранно действие за защита на своите интереси или бездействие, хваната в капана на ХО на противника.

Използването на правна асиметрия позволява на хибридният деятел да тества реакциите и издръжливостта на противника и въз основа на тях да преценява колко е целесъобразно да се разширят операциите, за да максимизира стратегическите печалби. Липсата на отговор може да се дължи на наличието на противостояща значителна военна мощ или на изградена икономическа зависимост от агресора, но в дългосрочен план може да има сериозни последици за държавата-мишена. Възможно е това да го провокира да ескалира и проектира легитимни аргументи срещу държавата-мишена, като позоваване на мълчаливо съгласие за действията му.

4. МОДЕЛИРАНЕ И ИНТЕНЗИВНОСТ НА ХИБРИДНИТЕ ОПЕРАЦИИ

Анализаторите о.з. полк. Чекинов и о.з. ген. Богданов от шведската Агенция за отбранителни изследвания (Rácz, 2017) описват **фазите** на една ХВ, позовавайки се на опита от руските действия в Украйна през 2014 г. Авторите разделят войната на подготвителна, атакуваща и стабилизираща фаза. Те смятат първата, предимно невоенна фаза на конфликта, за много по-важна от останалите в рамките на хибридната война, за което свидетелства значително по-широкото ѝ разглеждане като обем информация за сметка на другите.

Подготвителна фаза се концентрира върху очертаването на стратегическите, политическите, икономическите, социалните и инфраструктурните уязвимости на целевата страна и създаването на необходимите средства за капитализиране върху тях. Картографирането на слабостите ѝ включва в по-голямата си част използването на мерки, които в повечето случаи не се различават много от традиционните дипломатически средства и проявата на мека сила на атакуващата страна.

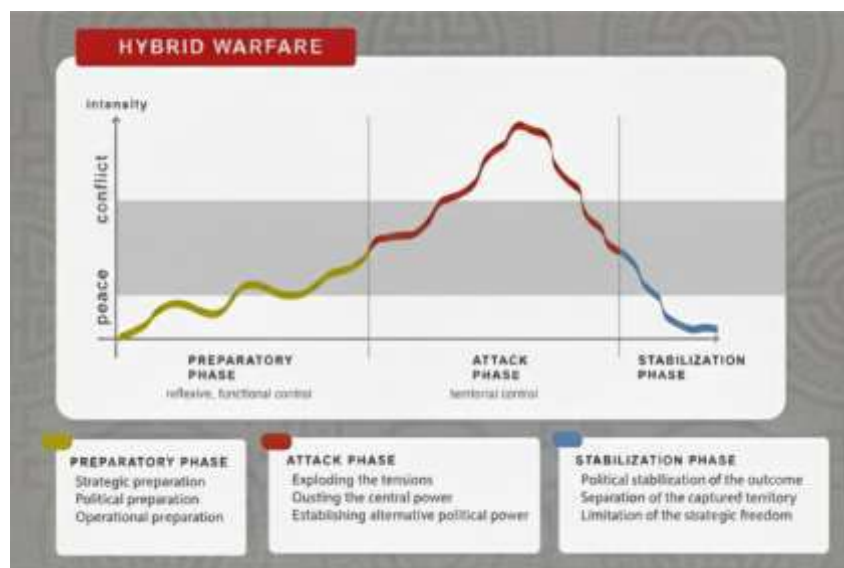
Осъществява се събиране на информация и връзки с влиятелни лица; създаване/финансиране на медии, културни и НПО-проекти; изграждане на политически/културни структури и икономическо влияние; укрепване на медийните позиции и сепаратистки/антиправителствени сили, за да се упражни натиск върху целевия естаблишмънт. Основна теза на авторите е, че началната фаза на хибридната война е изградена върху традиционния инструментариум на външна политика, в съответствие с нарастващото значение на невоенните мерки в концепцията ѝ. Следователно е практически невъзможно да се определи дали традиционните действия

за придобиване на влияние могат да служат като подготовка за хибридна атака, преди офанзивата действително да започне. Освен това много от изброените действия, не са изрично или непременно незаконни, което затруднява целевата държава да се защити срещу тях. Всъщност подготовката за хибридна война е изградена най-вече върху инструменти на агресора, които могат да бъдат използвани в почти всяка среда и при всякакви обстоятелства в рамките на системата за международни отношения.

Във *фазата на атака* се осъществява открито и организирано прилагане на ограничено въоръжено насилие. Появяват се немаркирани въоръжени части, които установяват барикади и окупират институциите на местната власт. Настъпателните ХО са подкрепени от интензивна информационна операция, насочена към парализиране на вземащите решения, предизвикване на страх и отслабване на бойния дух на местните сили.

Стабилизиращата фаза няма да бъде включена в настоящия анализ, тъй като е в рамките на конкретно събитие през 2014 г. в Украйна.

Времевата линия (фиг. 1) на ХО не показва непременно монотонна ескалация, но може да се колебае между фазите на подготвяне и атакуване, без да достига пълна ескалация. Важен елемент е интензитетът на операцията, която е пряко свързана с целите на агресора.

Фигура 1. Фази на хибридна операция

ХО могат да бъдат проектирани с различни стратегически цели, като видът на контрол – рефлексивен, функционален или териториален

(Wigell, M., Mikkola, H., & Juntunen, T., 2021), към който се стреми агресорът, ще оформи избраните използвани средства.

Рефлексивният контрол представлява съзнателно оформяне на стимули и събития, насочени към предизвикване на автоматични, често несъзнавани реакции у целевата държава. Чрез провокация на предвидими реакции агресорът търси да промени начина, по който целта възприема собствените си интереси и рискове, така че тя, без ясно съзнателно сътрудничество, да предприеме действия, които косвено обслужват целите на агресора (Wigell, M., Mikkola, H., & Juntunen, T., 2021).

Функционалният контрол се отнася до стремежа да се поеме влияние върху ключови държавни функции, най-често чрез взаимодействие с критична инфраструктура или други стратегически сектори. Идеалният резултат е пряк достъп или контрол над жизненоважни системи, който дава възможност за принуда или манипулация; на практика често е достатъчна систематична намеса или нарушаване на тези функции. Когато влиянието стане значително, агресорът може да оформи вътрешната и външната политика на целта до степен, при която държавата действително прокарава чужди интереси, дори без официално напускане на алианси, и в някои случаи да се превърне в „троянски кон“ в рамките на тези съюзи (Wigell, M., Mikkola, H., & Juntunen, T., 2021).

Териториалният контрол описва най-пряката форма на овладяване, установяване на физическо присъствие чрез анексия, окупация или използване на марионетни сили. При успешна реализация този подход ефективно обезсилва суверенитета на засегнатата държава. (Wigell, M., Mikkola, H., & Juntunen, T., 2021)

След анализ на действия, фиксирани в разглеждането на различните фази, дадени от о.з. полк. Чекинов и о.з. ген. Богданов и видовете контрол, може да се направи извода, че има **ХО с ниска интензивност** за постигане на рефлексивен контрол с изцяло невоенни, скрити средства. **ХО със средна интензивност** за нарушаване на функционирането на страната-мишена е комбинация от частично невоенни (кибер атаки, икономическа принуда) и ограничени, замаскирани военни (прокси сили, паравоенни формирования) инструменти или заплахата за употреба на военна сила и **ХО с висока интензивност** за целта на териториалните претенции, постигната с ограничена явна употреба на военни средства.

Правейки корелация между интензитет на ХО и вид контрол можем да формулираме и желаните крайни цели, изложени в таблица 1.

Таблица 1. Интензитет, вид контрол и цел на хибридната операция

Интензитет	Контрол	Цел
Ниско интензивни ХО	рефлексивен	- да се държи противника политически, военно и обществено небалансиран; - да се „контролират умовете“-на политическите и военни лидери и на населението; - отричане и отдалечаване от стандартните норми и принципи на международните отношения; - изграждане на икономически зависимости.
Средно интензивни ХО	функционален	- да се засили конфронтацията както вътре в страната, така и на международно ниво; - да се сменят властовите елити и да се подкрепят опозиционери, които са готови да действат в рамките на модела на външен контрол с цел дестабилизация функциите на държавата; - предотвратяване на реакцията и дезактивиране на целевата държава, чрез създаване на политическа и правна несигурност, и невъзможност за приписване на отговорност на определен актьор.
Високо интензивни ХО	териториален	- да се наруши развитието на държавата като независима единица; - загуба на територия; - окупация или формиране на „замразен конфликт“.

Използването на хибридни операции с ниска интензивност с преобладаващо невоенни средства се утвърди като новата норма на хибридната война. Galeotti (2014) разглежда „Доктрината на Герасимов“ където се подчертава, че съвременните конфликти се водят основно чрез политически, информационни, икономически и социални инструменти, които често имат по-силен ефект от традиционните военни действия. Тези средства определят характера на войната от ХХІ век, като целят дестабилизация и социален разпад без явна употреба на

сила. В този контекст военните действия запазват допълваща, а не водеща роля, което потвърждава разбирането, че стратегическото надмощие днес се постига чрез интегрирано използване на невоенни инструменти и ХО под прага на открит конфликт.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Хибридните операции не са нов феномен в конфликтите, но в съвременното те са надградени чрез нови инструменти, концепции и технологии, насочени към уязвимости в множество сфери по безпрецедентен начин. Следователно ефективният отговор изисква интегриран подход съчетание от технически анализ и моделиране, прецизен политико-правен и социален синтез, усилване устойчивостта на ключови сектори и координация между държавни институции, частен сектор и международни партньори. Само чрез такъв многослоен, адаптивен и правно-информиран подход може да се намалят уязвимостите, да се възпрепятства инструментализацията на т.нар. сиви зони и да се запази стратегическата автономия пред предизвикателствата на съвременната стратегическа конкуренция.

ЛИТЕРАТУРА:

- Атанасов, А. (1999). *Привеждане на системата за сигурност съобразно изискванията на ЗМВР*. В: Сборник: За модерна институционализация на службите за сигурност (стр. 10). София.
- Блек, Дж. (2013). *Войната. Кратка история*. (стр.11) София: Рива ISBN 978-954-320-371-0
- Богданов, П. Н. (2020). *Теория и практика на военните конфликти: Учебник*. (стр.44).София: За буквите – О писменехъ. ISBN 978-619-185-411-0
- Георгиев, В., Цокова, С., & Георгиев, Х. (2002). *Английско-български военен речник: всички термини на НАТО* (стр. 382). София: Издателска къща Труд. ISBN 954-528-288-6
- Иванов, Е. Г. (2020). *Предизвикателства пред разузнаването в съвременната хибридна среда за сигурност*. София: ДيوМира. ISBN 978-954-2977-65-0
- Институт за български език – Българска академия на науките. (n.d.). *Речник на българския език*. Извлечено на 28.11.2025 г., от <https://ibl.bas.bg/rbe/>
- Йончев, Д. (2014). *В търсене на сигурността*. (стр. 249). София: Изток-Запад. ISBN 978-619-152-380-1
- Министерство на отбраната. (2017). *Доктрина на Въоръжените сили на Република България*. София: Министерство на отбраната.
- Монов, Л. (2018). *Усъвършенстване на подходите за противодействие при хибридна заплаха срещу националната сигурност на*

- Република България [Дисертация]. София: Военна академия „Г. С. Раковски“.
- Монов, Л., & Карев, М. (2018). How to counter hybrid threats? Как да се противодейства на хибридните заплахи? *Information & Security: An International Journal*, 39(2), 113-126. <https://doi.org/10.11610/isij.3909>
- Най, Дж. С. (2013). *Бъдещето на силата*. София: Военно издателство. ISBN 978-954-509-482-8
- Нинов, М. (2018). Среда за разузнаване в контекста на хибридната заплаха. В: *Сборник научни трудове от международна научна конференция "Асиметрични заплахи, хибридни войни и влиянието им върху националната сигурност"* (с. 153-159). София: НТСМ „Индустрия-4.0“. ISBN 978-619-7383-09-6
- Нинов, М., & Василев, В. (2020). Класификация на военнополитическите хибридни заплахи. В: *Сборник научни трудове от Международна научна конференция „Широката сигурност“* (т. 1, с. 80–87). Нов български университет.
- Пантев, П. (2014). *Центрове на сила в международните отношения и проблемът за поляритета през XXI век*. София: Университетско издателство „Св.Климент Охридски“. ISBN 978-954-073-676-1
- Република България. (2018). *Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България*. Решение на Народното събрание от 14 март 2018 г., Държавен вестник, бр. 26 от 23 март 2018 г.
- Република България. (2025, март 6). *Национална отбранителна стратегия на Република България* (Решение № 13 /6.3.2025). София: Министерски съвет.
- Симпличев, Б. (2023, 29 май). *Заплаха – същност и отговорност на виновния*. Delikti.bg. Извлечено на 28.11.2025 г., от <https://www.delikti.bg/zaplaha-sushtnost-otgovornost-osnovatelen-strah/>
- Тулеев, М. (2018). *Гибридные методы войны: Современные реалии и перспективы*. Усубалиев Институт. Извлечено на 28.11.2025 г., от <https://usubaliev-institute.org/2018/03/05/%D0%B3%D0%B8%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4%BD%D1%8B%D0%B5-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D1%8B-%D0%B2%D0%BE%D0%B9%BD%D1%8B-%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B5-%D1%80/>
- Balcaen, P., Du Bois, C., & Buts, C. (2021). The hybridisation of conflict: A prospect theoretic analysis. *Games*, 12(4), 81. <https://doi.org/10.3390/g12040081>

- Cederberg, A., & Eronen, P. (2015, November 6). *How can societies be defended against hybrid threats?* Center for Security Studies – ETH Zurich. Retrieved November 28, 2025, from <https://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/194510>
- Cohen, R. S., Chandler, N., Efron, S., Frederick, B., Han, E., Klein, K., Morgan, F. E., Rhoades, A. L., Shatz, H. J., & Shokh, Y. (2020). *The future of warfare in 2030: Project overview and conclusions*. Santa Monica, CA: RAND Corporation. Retrieved November 28, 2025, from https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2849z1
- Council of the European Union. (2022, March 24). *A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*.
- Galeotti, M. (2014, July 6). The “Gerasimov Doctrine” and Russian non-linear war. In *Moscow’s Shadows*. Retrieved November 28, 2025, from <https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>
- Hoffman, F. G. (2018). Examining complex forms of conflict: Gray zone and hybrid challenges. *PRISM*, 7(4), 30-47. Retrieved November 28, 2025, from <https://www.jstor.org/stable/26542705>
- North Atlantic Treaty Organization. (2021). *NATO glossary of terms and definitions* (AAP-06 Edition, p. 95). NATO Standardization Office (NSO).
- North Atlantic Treaty Organization. (2022, 29 June). *NATO 2022: Strategic Concept* (Madrid Summit). Retrieved November 28, 2025, from https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
- North Atlantic Treaty Organization. (2025, August). *NATO Standard AJP-3: Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations (Edition D, Version 1)*. NATO Standardization Office.
- Pawlak, P. (2015, June 24). *Understanding hybrid threats*. European Parliament Think-Tank. Retrieved November 28, 2025, from <https://epthinktank.eu/2015/06/24/understanding-hybrid-threats/>
- Rácz, A. (2017). *Russia’s Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy’s Ability to Resist* (FIIA Report 43). Finnish Institute of International Affairs. p. 57-70. Retrieved November 28, 2025, from <https://www.fii.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiiareport43.pdf>
- Thiele, R. D. (2018). Chasing the Centre of Gravity in the Age of Accelerations. ISPSW Strategy Series.
- Wigell, M., Mikkola, H., & Juntunen, T. (2021, May 6). *Best practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats* (Study PE 653.632). European Parliament. <https://doi.org/10.2861/379>

Zhelezov, Z. (2025). Implications of international lawfare for the global security architecture. In *Environment. Technology. Resources. Proceedings of the 16th International Scientific and Practical Conference* (Vol. 5, pp. 363-370). Rezekne, Latvia.